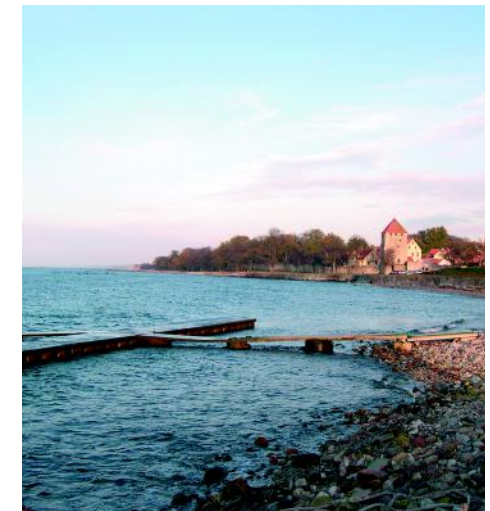
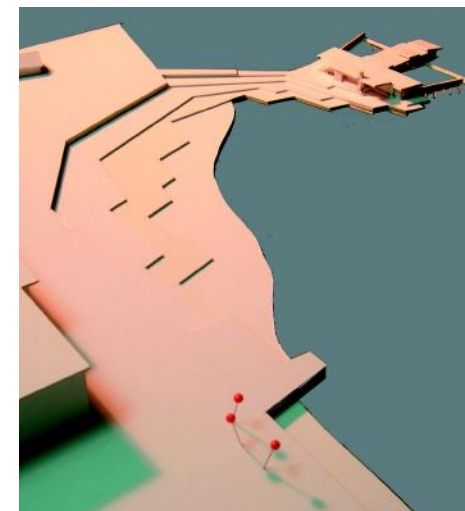
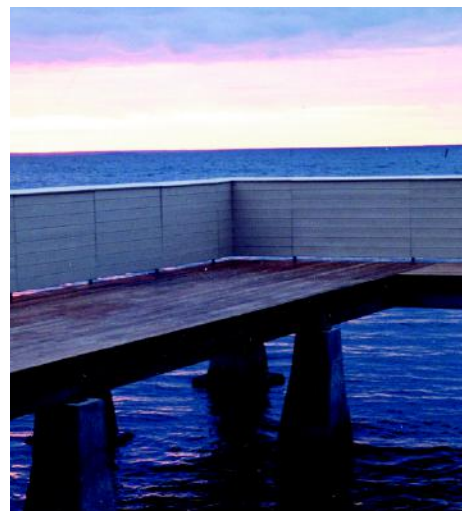

Ett kallbadhus och en strand i Visby
examensarbete i arkitektur Chalmers Tekniska Högskola 2004 Anna Lindkvist

Ett kallbadhus och en strand i Visby

examensarbete i arkitektur utfört av Anna Lindkvist
Chalmers Tekniska Högskola 2004-10-29

Examinator Ulla Antonsson
Handledare Kaj Granath

Jury Jesper Embring Meter Arkitektur och
Ulf Jansson Chalmers Tekniska Högskola

Program – Havsbad i Visby

Ett examensarbete av Anna Lindkvist vid Chalmers sektionen för arkitektur, avd Form och teknik.

Examinator/handledare Ulla Antonsson, handledare Kaj Granath.

Uppgiften

Examensarbetet innebär att gestalta ett havsbad med eventuellt kompletterande byggnad i Visby. På platsen ligger idag ett havsbad från början av 1970-talet. Badet är inte i drift.

Arbetsgång

Till en början studeras platsen och dess historia. I Visby hamn har det tidigare funnits badanläggningar. Dessa byggnader studeras. Platsen och dess omgivning analyseras. Badanläggningar och andra, för projektet intressanta projekt, kommer studeras och besökas.

Efter jämförelse och utvärdering av andra projekt definieras havsbadets programtor.

Projektet, plats och byggnad, gestaltas. Badet ritas igenom i dess helhet. Material och detaljutförande bestäms.

Mål

Målet med examensarbetet är att ge förslag på ett havsbad som tillför Visby en plats att vara. Ett ställe som bjuder in till samtal och avkoppling på en plats där man kommer nära naturen och får njuta av havets närhet året om.

Projektet studeras till detaljnivå. Ett mål är att uppnå en nivå i detaljeringen som lever upp till äldre träbyggnader vad det gäller känsla för materialen. Hur når man samma ton i en modern byggnad?

Syfte

Syftet är att genom studier av plats, befintligt, material och detaljer komma till ett resultat som svarar mot de punkter jag satt upp. Samt att studera träarkitektur och sätta mig in i dess tillgångar och möjligheter.

Innehåll

Inledning

Utgångspunkt

Att bada

Badhistorik

Dagens kallbadande

Visby

Gotland-Visby

Karaktär och historia

Visby hamn

Hamnens historia

Badhistoria i Visby

Platsen

Läge

Bebyggelsemönster

Gator och trafik

Grönska

Processen

Besökta kallbadhus

Studerade bad

Skisser

Situationsplanen

Kallbadhuset

Badviken

Strandpromenaden

Trafik

Material

Ritningar situationsplan

Kallbadhuset

Utformning

Kafeét

Omklädningsrummet

Bastun

Rörelse

Bassängerna

Uterummet kring badhuset

Konstruktion och detaljer

Ritningar kallbadhuset

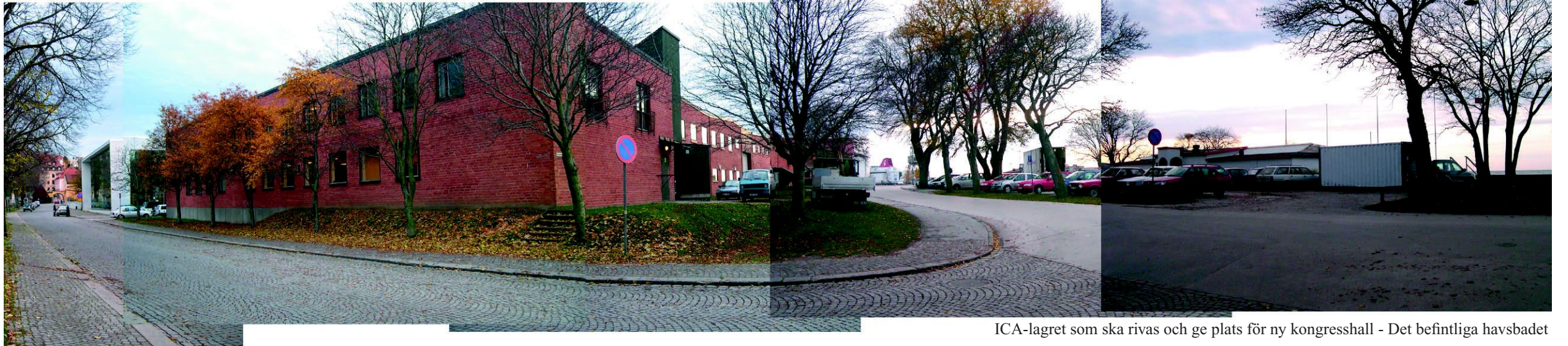
Litteratur

Inledning

Mitt examensarbets syfte har varit att utforma en plats och ett kallbadhus i Visby hamn. Tankarna kring att rita ett kallbadhus som examensarbete kom till efter att jag vid flera tillfällen besökt Ribersborgs kallbadhus i Malmö. Under sensommaren 2003 badade jag vid det nyuppförda kallbadhuset i Borgholm. De kvaliteter baden tillför dessa platser fick mig att konstatera att ett kallbadhus skulle vara en tillgång även i Visby. Eftersom Gotland är min hemkommun föll det sig naturligt att i examensarbetet arbeta med ett projekt i Visby. Att rita ett kallbadhus svarade också mot den storlek på projekt jag tänkt mig. Efter kontakt med Gotlands kommun visade det sig att planer finns på att ta hand om den plats i Visby där det idag ligger ett havsbad från 1960-talet. Det badet är inte i funktion. Därmed var platsen för examensarbetet bestämd.

ICA-lagret som ska rivas och ge plats för ny kongresshall - Det befintliga havsbadet

Havsbadet från söder

Utgångspunkter

Sommartid är det en tillgång för Visby med ett havsbad mitt i staden. En ordnad badstrand kommer vara ett välbesökt mål för semesterfirare såväl som för de bofasta.

De senaste somrarnas aktivitet med after beach-verksamhet vid det befintliga havsbadet har lockat stor publik. Ett ställe i hamnen där man kan njuta av mat och nöje alldeles invid strandkanten skulle vara en stor tillgång för Visby under vintermånaderna såväl som under sommaren.

Något som verkligen skulle tillföra Visby en ytterligare kvalitet är ett kallbadhus. Ett bad med bastu och nakenbad som används året om. Runt om i landet börjar nu de gamla kallbadhusen bli mer välbesökta. Gamla badhus rustas upp och nya uppförs. Kallbadskulturen är på uppgång. Kanske är det så att behovet av platser för avkoppling ökar.

Att bada

Badhistorik

Redan i antikens romerska rike badades det i badanläggningar uppvärmda av varma källor. Termerna nyttjades flitigt och romarna var väl medvetna om badandets effekter på hygien och hälsa. Det är dock oklart hur stor kunskapen om badande var utanför det romerska riket. I skandinavien har arkeloger hittat fynd som tyder på att det här har funnits badstugor. Ett sådant fynd är ett grophus från tiden kring Kristi födelse. Grophuset fanns utanför Malmö och har förmodligen fungerat som bastu.

Under vikingarnas resor i österled beskrevs de som ”de orenligaste varelser som Gud har skapat”. Under sina resor kom vikingarna i kontakt med rökbastubadande. Det var en tradition som de förde med sig när de återvände hemåt. Under medeltiden var det vanligt med bad i sjöar och hav åtminstone under sommarhalvåret. Hygienen i medeltidens städer var dålig men den personliga hygien var god. Det badades både utomhus och i badstugor. Detta pågick fram till 1500-talet då myndigheterna beslutade att stänga badstugorna på grund av att syfilis börjat spridas. Spridningen kopplades till badstugorna med dess vanligt förekommande bordellverksamhet. I stället för att hålla hygien genom att sköta kroppen kom god hygien att kännetecknas av rena kläder.

Människor från samhällets övre skikt började under 1700-talet resa till kurorter. Resornas främsta syfte var för att vila och dricka vatten från hälsosamma källor. På dessa kurorter fanns ofta karbad som hade ett medicinskt syfte snarare än ett hygieniskt. Vistelsen på kurorterna fyllde även ett socialt ändamål. Societeten minglade med varandra och knöt nya band.

I slutet av 1700-talet började det bli vanligt med badande i havet. Gustafsberg utanför Uddevalla räknas som Sveriges första badort. Gustafsberg var från början en brunnsort under tidigt 1700-tal. 1774 byggdes där ett varmbadhus. År 1804 blev Gustafsberg målet för kung Gustav IV:s vistelse.

Redan under 1700-talet kom från England information om kallbadandets förträfflighet. Att kallbada blev en vetenskap. Två personer som spelat betydande roller i den svenska badhistorien är Carl Curman (1833-1913) badläkare under många år i Lysekil och Alfred Levertin (1843-1919) badläkare vid baden i Varberg och Marstrand. Dessa två talade varmt för badens betydelse för hälsan. Curman och Levertin hade en vetenskaplig syn på badandet. Att bada i olika former betraktades som den enda metoden för att bota vissa sjukdomar. En rad olika typer av bad fanns att välja bland, alla med sin egen bästa verkan på kropp och själ. Västkusten var flitigast med badhusbyggandet i början av 1800-talet. Bland andra byggdes kallbadhusen i Varberg och Marstrand under den tiden. Vid 1800-talets mitt fanns ett antal badhus även längs ostkusten. De låg dock inte lika tätt som längs västkusten. Detta har sin naturliga förklaring i att influenserna till största del kom från England.

Det var först i början av 1900-talet som kallbadande gick från att ha varit vanligt förekommande bland societeten till att bli något som människor från samtliga samhällsklasser ägnade sig åt. Det var inte helt lätt att övertyga om kallbadandets fördelar. Många var skeptiska och havet sågs som något farligt. Under 1900-talets första decennier blev dock kallbadandet allt mer populärt. Utvecklingen hör samman med det ökade intresset för simning och friskvård.

Kallbadhusens popularitet har varierat stort under 1900-talet. Vid tiden för första världskriget övergick badandet från att ha skett i kallbadhus till bad i stora friluftsbad med simbanor och hopptorn. I och med det gick man ifrån nakenbadandet. Anläggningarna var stora och öppna. Samtidigt fanns det de som saknade nakenbadandet. I Stockholm bildades i början av 1930-talet den första organiserade föreningen för nakenbad. De flesta föredrog de stora badanläggningarna och under 30- och 40-talet övergavs de gamla kallbadhusen i stor utsträckning. Badandet skedde fritt, blandat och påklätt. Efter andra världskriget moderniserades badanläggningarna. Av de kallbadhus som övergavs under 30- och 40-talen revs många under 60- och 70-talen.

På många orter har tyvärr de gamla badhusen försvunnit. Några revs. Den omtalade julstormen 1902 förstörde många av badhusen i södra och västra Sverige.

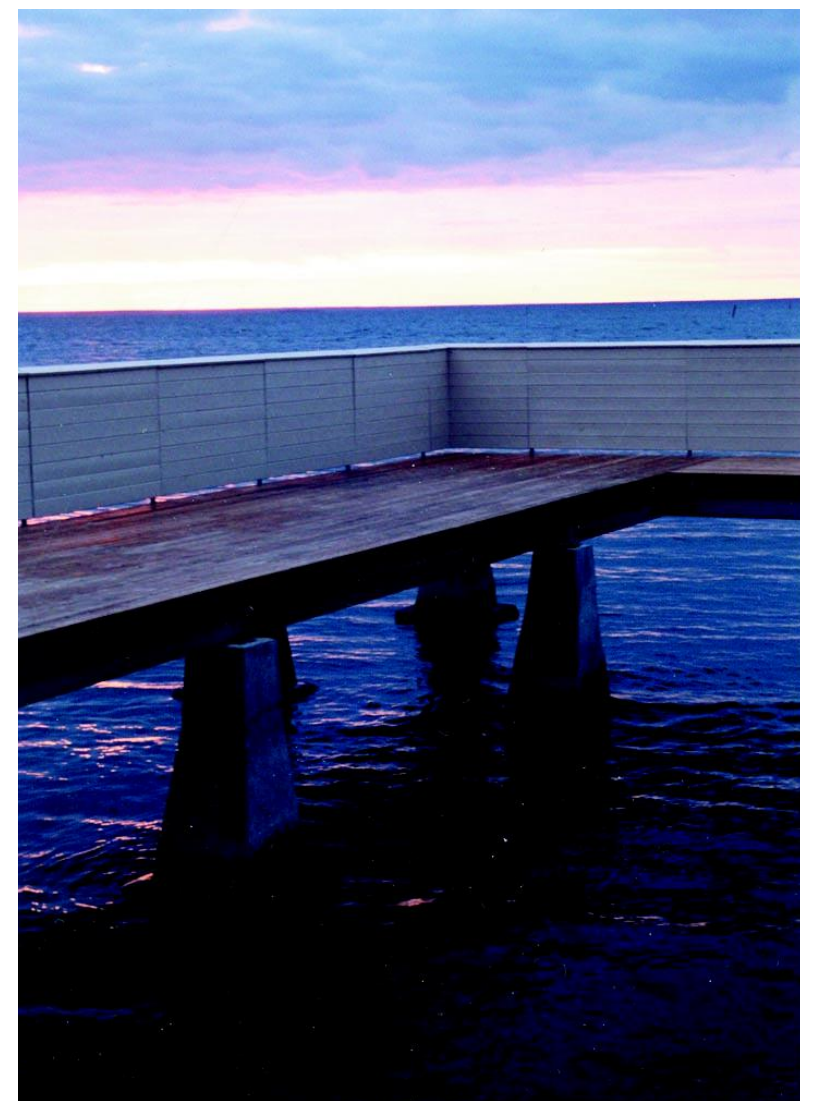
Ribersborgs kallbadhus i Malmö efter stormen

Dagens kallbadande

Nu kan vi åter se en trend att bada kallbad. Gamla kallbadhus rustas upp och nya kommer till. I Borgholm invigdes 2003 ett kallbadhus som till exteriören liknar det bad som byggdes 1882. Ett nytt bad i modern tappning invigdes under våren 2004 i Bjärred. De gamla baden blir mer välbesökta och de nya tas emot med stor förtjusning.

Möjligen är det så att behovet av en plats för avkoppling och eftertänksamhet har ökat. En vän och van kallbadare sa till mig om Ribersborgs kallbadhus i Malmö att ”man är ren på mer än ett sätt när man går därifrån”. På en broschyr från Ribersborgs kallbadhus beskrivs badet som ”några steg från verkligheten” Det tycker jag beskriver väl vad ett kallbadhus har för kvaliteter.

Visby

Gotland-Visby

Gotland ligger i Östersjön 9 mil öster om det svenska fastlandet. Av öns 57500 invånare bor drygt 23000 i Visby. Innanför ringmuren, i den medeltida stadskärnan, bor ungefär 3000 personer. Gotland är ett känt turistmål vars popularitet har ökat de senaste åren. Varje år besöks ön av 750 000 turister. De flesta som besöker Gotland gör det under sommaren. Tanken är att förlänga turistsäsongen till en tidsperiod som sträcker sig längre än över några få intensiva sommarveckor.

Sedan 1995 är den del av Visby som ligger innanför ringmuren med på UNESCO's världsarvslista. Motiveringen var "...ett synnerligen framstående exempel på nordeuropeisk muromgäldad handelsstad som på ett unikt sätt bevarat sin stadsbild och sin synnerligen värdefulla bebyggelse, som till sin form och funktion klart uttrycker denna betydande mänskliga bosättning.”.

Visbys historiska stadskärna är levande och innehåller blandade funktioner, verksamheter och bostäder. Ett av Visbys handelsstråk går genom innerstaden. Kommunens kontor samt högskolan ligger också innanför muren.

Visby skala 1:50 000

Karaktär och historia

Visby har en väl bevarad, tidigt medeltida stadsplan med ringmur från 1200-talet. Från att ha varit en handelsplats med gutniska byggtraditioner influerades staden under 1200-talet av utländska ideal. Den tyska befolkningen var tongivande. Under slutet av 1200-talet uppfördes ringmuren för att skydda stadsborna från bönderna. På mitten av 1300-talet bildades Hansan i Lübeck. Visby blev en hansestad. Waldemar Atterdag gjorde år 1361 sitt intåg i Visby och brandskattade staden. Gotland blev danskt och förblev så under drygt 300 år. Lübeckarna stormade Visby år 1525 och brände då delar av staden. Kyrkorna brändes ner. Dock sparades St:a Maria som då var den tyska kyrkan. Nu är den Visby stifts domkyrka. År 1645 blev Gotland åter svenskt.

Den medeltida staden låg nedanför klintkanten. Husen var till största del byggda i trä. Efter medeltiden som var Visbys storhetstid hade Visby en svacka i utvecklingen fram till 1700-talet då staden åter började växa. Då byggdes bulhus, skiftesverk, med synlig träfasad. Husen hade brant sadeltak. På senare tid har husen fått putsfasader. Under 1700-talet byggdes några större hus i sten. Visby har kvar sin medeltida karaktär med oregelbundenheter i gatunätet. Stadens mest centrala del är en tätt byggd stenstad. Under 1800-talet luckrades staden upp på en del ställen för att få i mer ljus i husen. Det har dock inte påverkat stadens medeltida karaktär. I början av 1900-talet började mark utanför muren tas i anspråk för bostadsbebyggelse.

Visby hamn

Hamnens historia

Visby har en naturlig förutsättning för en hamn. I skydd av rev låg en havsvik och en strand. Dessa förutsättningar gör att hamnen har en historia som sträcker sig så långt tillbaka som till stenåldern då en bosättning låg inom platsen för Visby innerstad. Boplatsen övergavs men kring 900-talet etablerades på nytt en boplats vid den havsvik som låg på den plats som idag utgör Almedalen. Viken hade ett naturligt skydd av små öar där Norra och Södra Fiskarholmarna var de största. Norra Fiskarholmen motsvaras av det område som ligger väster om Strandvägen. Boplatsen utgjordes av enkel trähusbebyggelse i parallella rader. Det som idag heter Holmen utgörs i stort av Södra Fiskarholmen. Under 1000-talets tidigare del anlades en stavkyrka i det samhälle som växte kraftigt under 1100-talet och blev permanent bebott. Den medeltida hamnen med två inlopp sträckte sig över det område som motsvarar utgör Almedalen och dess omgivning.

Allteftersom båtarna blev större ställdes krav på en djupare hamn. Delar av nuvarande inre hamnen togs troligtvis i bruk redan under 1400-talet. Visbys hamn blev en utskeppningshamn. under 1600- och 1700-talen. Medeltidens hamn fanns dock kvar en bit in på 1600-talet. Innanför Holmarna som kontinuerligt byggts om och till sedan medeltiden låg den gamla hamnen kvar. Marken där Almedalen ligger bestod av hamn och vattensjuka områden. Under 1700-talet upphörde det området helt att fungera som hamn. Idag är holmarna en del av strandområdet.

Almedalen fick sitt namn i samband med att området planterades med almar under 1870-talet. Innan dess kallades området för Gamle hamn. Sedan Almedalen fyllts igen brukades området under slutet av 1800-talet till skilda ändamål bland annat för odling och tivoli.

Hamnen tidigt 1800-tal

På 1840-talet påbörjades arbetet med yttre hamnen. Den nya hamnbassängen färdigställdes under 1870-talet. I området fanns mycket bebyggelse och grönska. Hamnen beskrivs som mycket idyllisk.

Dagens former på vissa av kvarteren kring hamnen kan härledas till den stadsplanen för Visby från 1856. Almedalen och kvarteren omkring var dock uppdelade på små tomter som nyttjades till trädgårdar. I och med industrialismens intåg avsattes kvarteren för industribebyggelse.

Intresset för rekreation i området har funnits sedan 1800-talet då Visby havsbad inrättades. Varmbadhuset från 1912 är ett led i dessa tankar. Almedalen gjordes om till park på 1950-talet. Omvandlingen innebar omfattande schakt och rivningsarbeten. I mitten av parken anlades en damm.

Sedan 1950-talet är det bilismen som till stor del styrt utformningen av Visby hamn. 1955 kom den första bilfärjan. Frakten kom att ske med lastbilar vilket förändrade behoven av lagerutrymmen i hamnen. Detta medförde att ett antal byggnader revs och stor del av vegetationen i hamnen togs bort.

1961 togs en plan fram för området kring Visby havsbad. Planen togs i bruk i samband med att ICA's behov av lager uppstod. Samtidigt planlades kvarteren Kanonen och Trafiken för att tillgodose behoven av p-platser i hamnen. I slutet av 1970-talet påbörjades arbeten med att bygga om Visbys hamn till vad den är idag. 1995 antogs en fördjupad översiktsplan för Visby hamn med omgivning. En framtidsutredning för Visby hamn är nyligen framtagen. Trafiken till hamnen ökar. Det gäller både kryssningstrafiken och trafiken mellan Gotland och fastlandet.

Ett varv i Almedalen

1912 års kallbadhus

Badhuset kring år 1860

Badhistoria i Visby

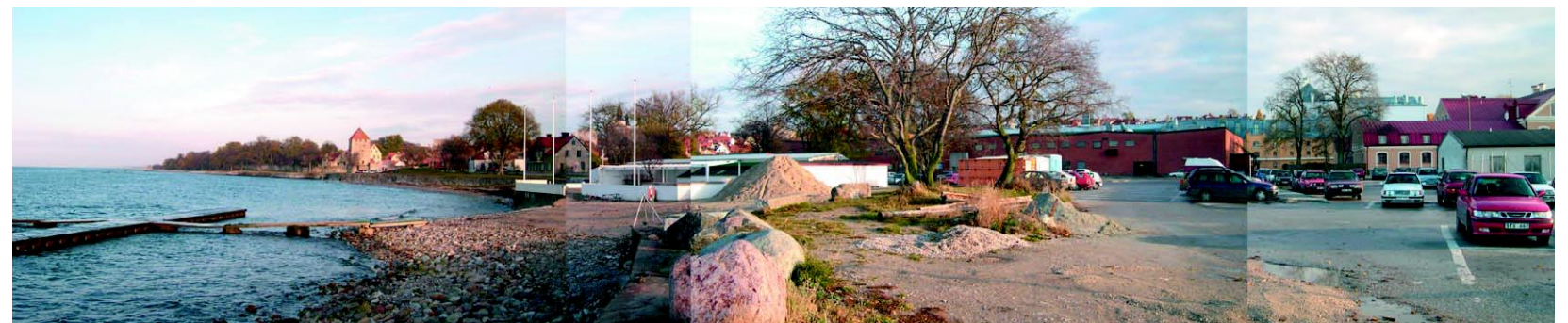
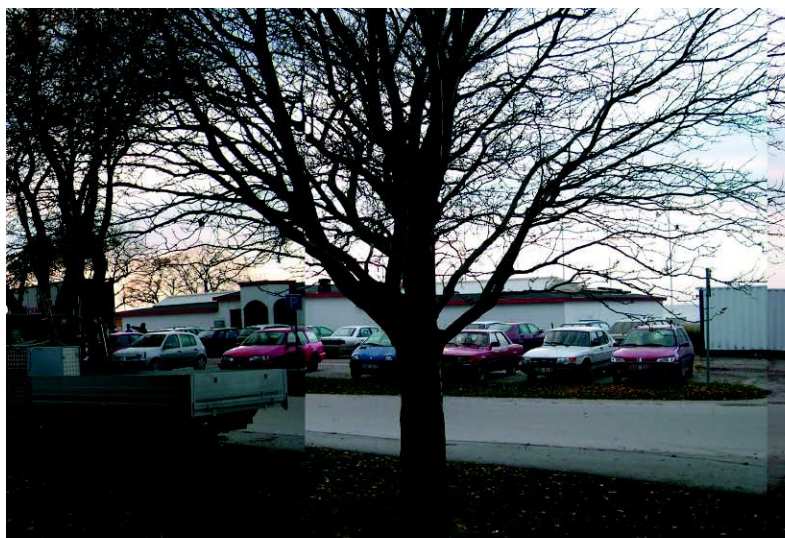
I mitten av 1800-talet fick turisterna upp ögonen för Gotland som resmål. Detta ledde till att ett badhus uppfördes 1855 i södra delen av Visbys hamnområde. Området kallades badhusparken. 1856 beskrev *Gotlands läns tidning* badet ”Badhuset överträffar de flesta och tävlar med de bästa i utlandet. Utgör ett viktigt steg framåt till Gotlands välgång och förädling”. Visby stad sålde 1868 badhuset till dr A.F. Melander och G Sjöberg. De byggde om anläggningen till en komfortabel vattenkuranstalt. Utbyggnaden som var färdig 1872 innebar en utökning av verksamheten och nu fick även kvinnor en avdelning på badhuset. 1885 flyttades badet från sin plats i södra hamnen till Holmen. 1910 gjordes en utredning med anledning av planerna på att kombinera ett kallbadhus med ett varmbadhus. Utredningen ledde till att kallbadhuset revs 1912. Samma år påbörjades byggnationen av ett nytt kallbadhus invid Almedalen. Ett varmbadhus, även det invid Almedalen, påbörjades 1912. Det stod färdigt 1914. Kallbadhuset från 1912 finns inte kvar. På dess plats finns nu en byggnad som innehåller ett par omklädningsplatser samt kiosk. Byggnaden som är uppförd 1958 är inte i bruk och anses inte vara av värde att bevara.

Platsen

Läge

Platsen för examensarbetet ligger i Visby hamn intill Almedalen och gränsar till det område som ligger på UNESCO's världsarvslista. I hamnen finns många skilda verksamheter. Nyttotrafiken är till största del belägen i yttre hamnen medan inre hamnen fungerar som småbåtshamn och gästhamn. Sommartid domineras hamnverksamheterna av turism och nöjesliv med ett antal restauranger, handel och servicefunktioner. I hamnen finns också högskolan som inryms i den gamla ombyggda maltfabriken. Det nya biblioteket som stod färdigt 2001 är sammanbyggt med högskolan och har sin entré mot Almedalen. En kongresshall kommer att ligga mellan biblioteket och havet i väster. Kongresshallen som är under projektering kommer vara färdig år 2007.

Platsen befinner sig i dubbel bemärkelse på en gräns. Gränsen mellan hav och land och gränsen mellan stad och natur. Idag är det bortsett från sommartid relativt låg intensitet på platsen. Det finns ett havsbad som inte längre används. Byggnaden är från 1958 och har inga bevarandekvaliteter. Närmaste byggnad är en stor lagerlokal i rött tegel. Denna byggnad kommer att rivas för att ge plats åt den nya kongresshallen. Det innebär att badplatsen ligger mitt i Visbys strandlinje intill en byggnad som stundtals har ett besökarantal på upp till 1000 personer åt gången.

Bebyggelsemönster

Bebyggelsen i hamnen har i huvudsak ursprungligen uppförts för att tillgodose behoven av byggnader för hamnändamål. Tullhuset är uppfört 1866. Fängelset i södra delen av inre hamnen uppfördes 1859. Ett antal fabriker etablerades vid hamnen under 1870-talet. Maltfabriken från tidigt 1900-tal rustades i början av 90-talet upp och byggdes om till högskola. Det senaste tillskottet vad det gäller byggnader i hamnen är biblioteket vid Almedalen. Byggnaden stod färdig 2001.

Hamnens bebyggelse är varierad. Torsmanska huset från 1700-talet är knuttimrat. Dock domineras hamnen av putsade fasader och byggnader uppförda från 1800-talets mitt fram till tidigt 1900-tal. Bebyggelsen är blandad med stor potential för framtida expansion.

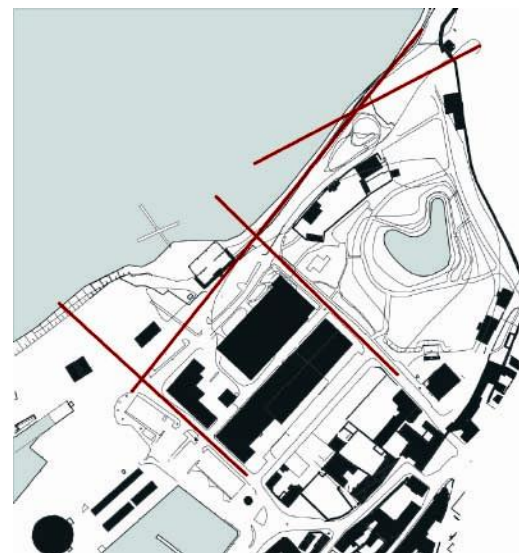
Grönska

Platsen ligger i anslutning till Almedalen som är en stadspark anlagd 1955. Inom området ligger ett antal uppvuxna träd som bör bevaras. Norr om platsen börjar ett grönt stråk som följer strandpromenaden norrut längs ringmuren.

Gator och trafik

I och med byggandet av kongresshallen kommer vissa förändringar av trafiken att ske. Vid kongresshallens entré ska möjlighet att stanna för att släppa av besökare finnas. Det råder sommartid brist på parkering i hamnen.

Vid Kruttornet börjar den vackra strandpromenad som sträcker sig norrut längs med ringmuren. Det saknas ett promenadstråk som kopplar hamnterminalen till innerstaden. Cykeltrafiken är intensiv i området året om. En stor del av studenterna vid högskolan och besökare till biblioteket cyklar. Norr om Visby ligger två välbesökta campingplatser varifrån det sommartid är mycket cykeltrafik.

Siktlinjer

Gångstråk

Användning

Visby hamn skala 1:6000

Processen

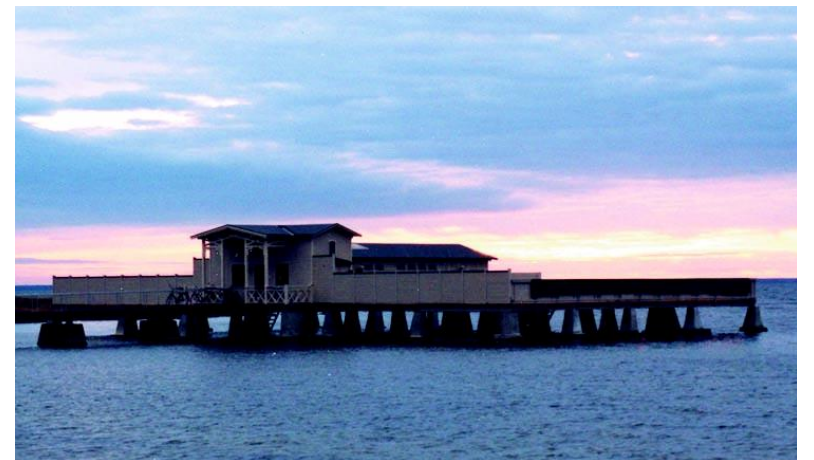
Besökta kallbadhus

Ribersborgs kallbadhus i Malmö har jag besökt vid flera tillfällen. Ibland som badare men oftast som kafébesökare. Det är tydligt att det finns mängder av oskrivna regler för hur badandet går till. Skulle man göra fel kommer snart någon van badare och talar om hur det ska gå till. Till badet kommer man genom att gå på bryggan 150 meter ut i vattnet till byggnadens entré. Ribersborg har ett kafé som rymmer 120 gäster. Det nyttjas kvällstid för olika evenemang. Badavdelningarna är traditionellt uppdelade på dam- och herravdelning. På vardera sidan finns två bastur. Dessutom finns en bastu som kan nyttjas gemensamt. Sommartid är andelen kvinnliga besökare långt fler än de manliga. Vintertid är besökarantalet större på herravdelningen.

I Borgholm har ett nytt kallbadhus uppförts. Badet som är mycket likt 1882 års badhus till exteriören stod färdigt sommaren 2003. Det är ett enkelt bad med enbart utomhusduschar och med en bastu som delas gemensamt. Även här har damer och herrar varsin sida med kringbyggda bassänger.

Ribersborgs kallbadhus i Malmö

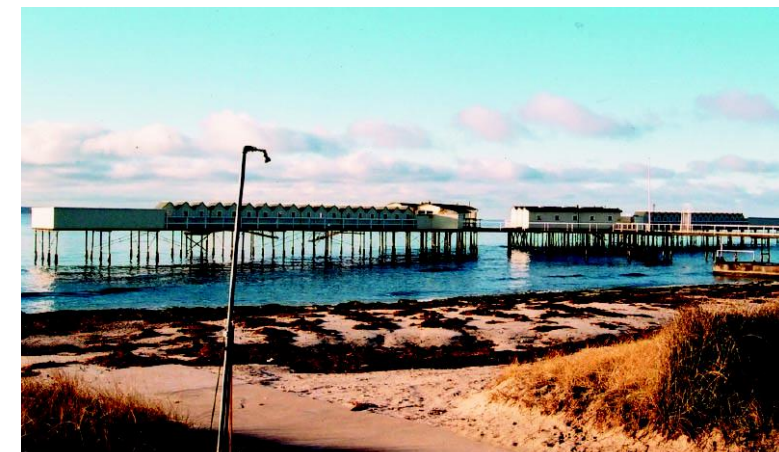
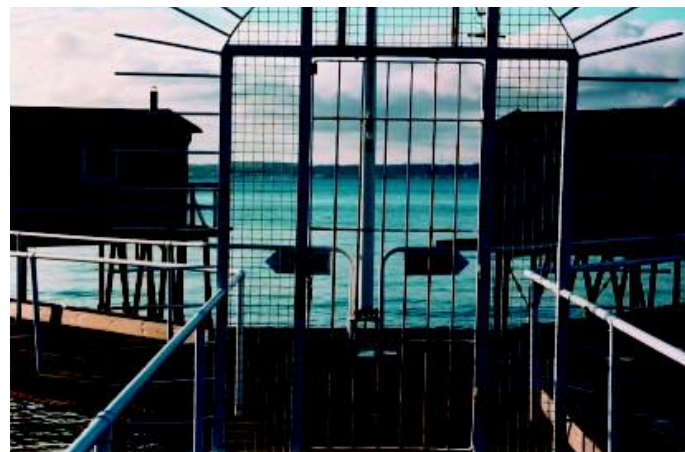
Kallbadhuset i Borgholm

Kallbadhuset i Varberg är orientaliskt till sitt uttryck. Varbergs stolthet har likt Ribersborgsbadet ett kafé i anslutning till entrén. Bryggan ut till entrén är i Varbergs fall 45 meter lång. Första kallbadhuset i Varberg byggdes redan 1866. Det bad som finns där idag byggdes 1994-1996 enligt ursprungsarkitektens ritningar från 1903. Runt bassängerna löper bryggor och längor med nischer stora nog för en person med solstol att sitta i.

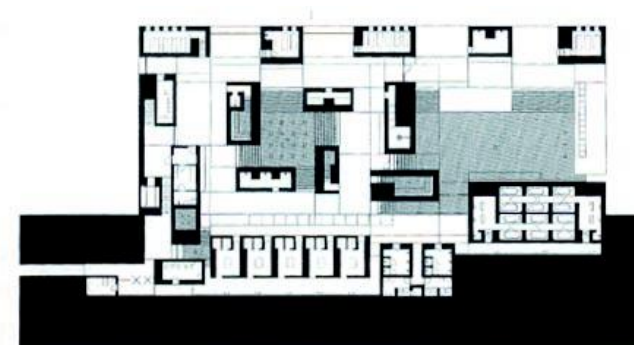
Varbergs kallbadhus

Pålsjöbadet i Helsingborg från 1912 skiljer sig från övriga som jag besökt på så sätt att det inte har kringbyggda bassänger. Badet består av badhytter längs en y-formad brygga. Damerna tar till vänster medan herrarna har sin avdelning till höger. Längs y-formens delade brygga ligger badhytterna på rad. I mitten ligger omklädningsrum och bastu.

Pålsjöbaden i Helsingborg

Gemensamt för dessa besökta kallbadhus är att de ligger vid långgrunda stränder. Det ger naturligt att baden nås via en vandring längs bryggan. Denna vandring ser jag som en del av badritualen. Längs bryggan lämnas vardagen och stressen för att träda in i en annan sinnesstämning. Väl inne i baden känns vardagens stress långt borta. Alla är där på lika villkor i sin nakenhet utan statussymboler och attribut.

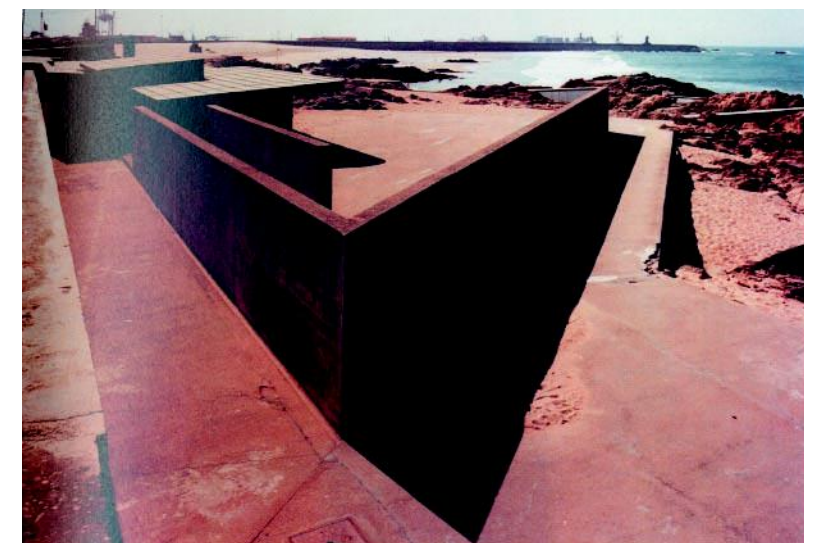

Badhuset i Vals, Schweiz ritat av Peter Zumthor

Studerade bad

Badet i Vals som är ritat av Peter Zumthor och uppfört år 1996 är ett av de bad som studerats. Entrén består av en smal gång med dricksfontäner. Besökaren silas genom de små omklädningsbåsen för att sedan ta klivet ut i det rum där bassängerna finns. Bassängerna ligger en nivå under omklädningen vilket gör att den som gått från fullt påklädd till att bara ha badkläder på sig har överblick över badrummet och närmar sig övriga badande via en flack trappa. Den känslan av att vara skyddad efter omklädning har jag haft som en av utgångspunkterna när jag ritat mitt bad. Stående i omklädningsrummet ska man ha överblick men inte känna sig uttittad. Det ska vara en behaglig övergång från att vara påklädd till att vara naken.

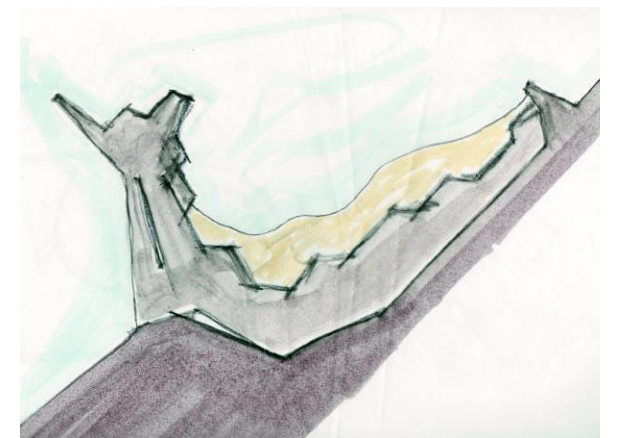
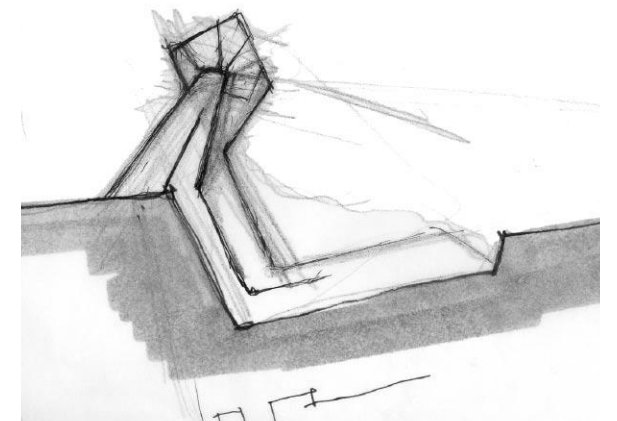
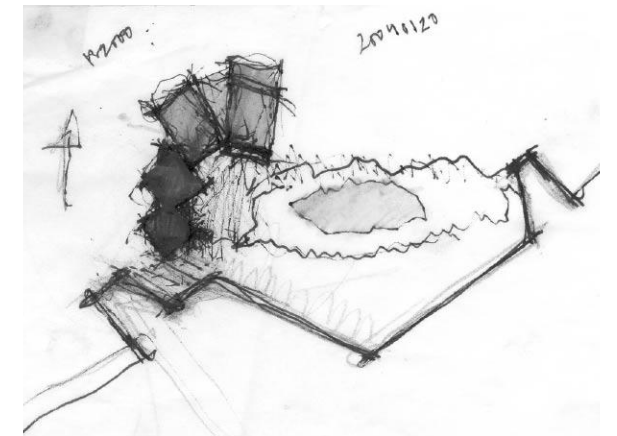
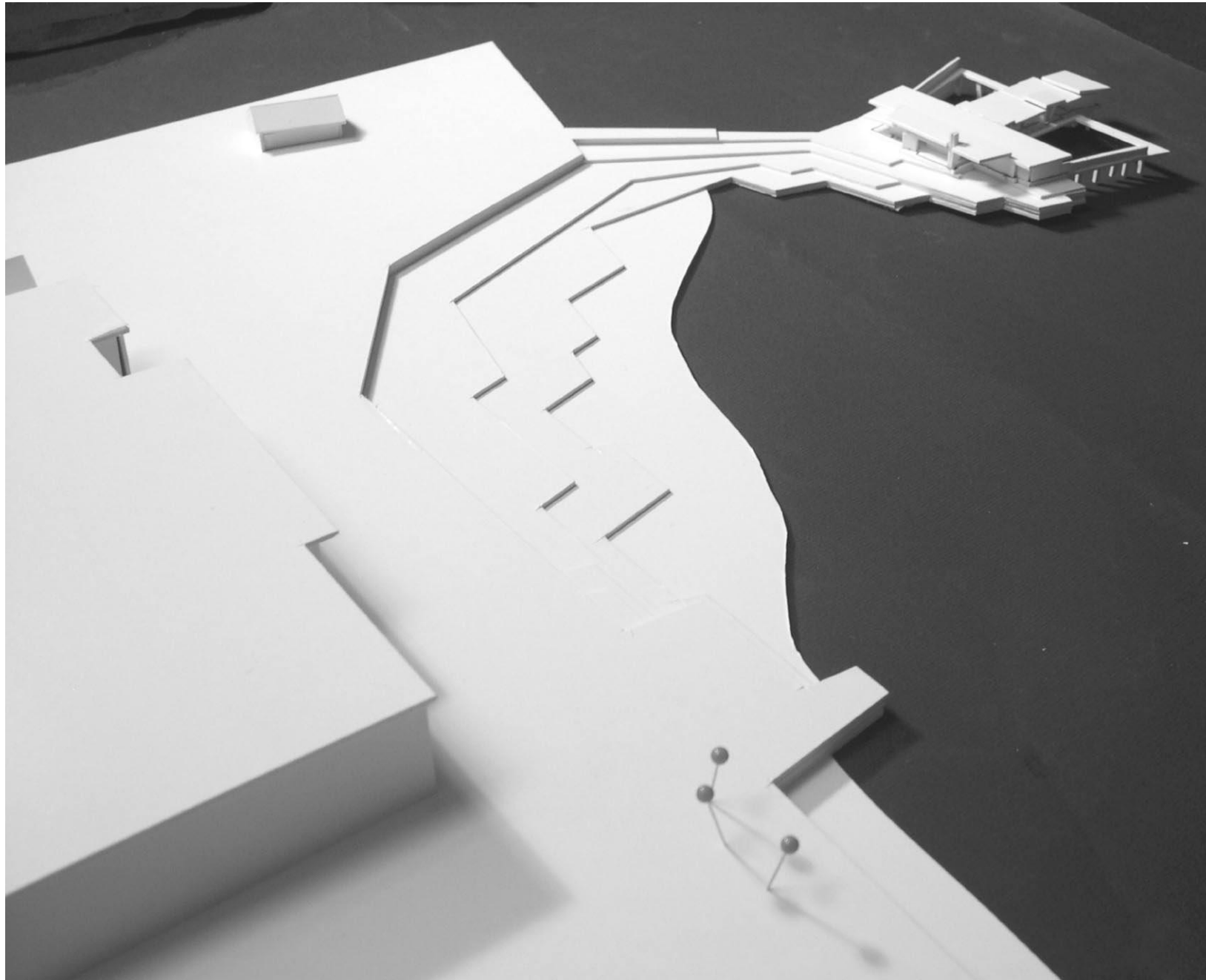
Utanför Porto, i Leca da Palmeira, finns ett utomhusbad ritat av Alvaro Siza i början av 1960-talet. Badet är en anläggning bestående av betongskivor som inordnar sig i landskapet. Här närmar man sig omklädningen via en lång lutande ramp. Likt badet i Vals får besökaren ta sig till omklädningen genom en vandring. Anläggningens inordnande i landskapet och vandringens betydelse för inträdandet i en rofylld miljö är något som jag har tagit fasta på när jag arbetat med projektet.

Porto, Leca da Palmeira

Skisser

Situationsplanen

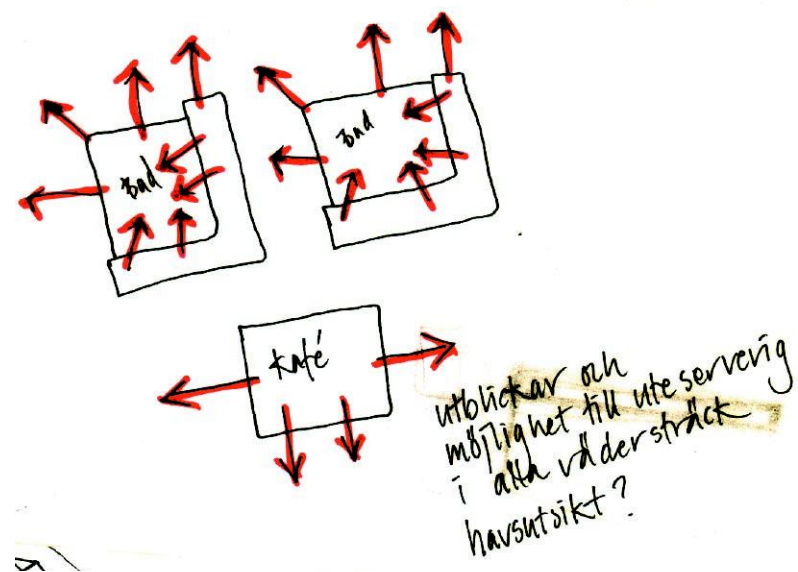
Kallbadhuset

Omslutenhet

Överblick

Vandring

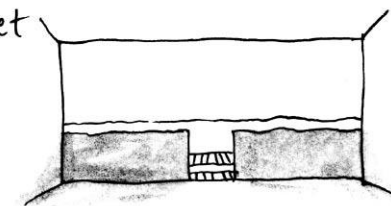
Övergång påklädd-naken

Kaféet ska vända sig mot staden. Som en lysande lyktas när det är mörkt. Badavdelningarna öppnas mot havet.

se havet

Gå in i omklädningsrummet och få en överblick över bassängen.

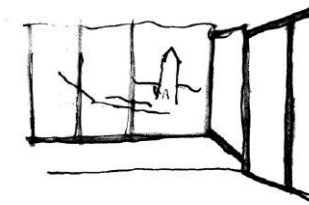

gå genom en gräns

Tydlig gräns mellan kafédelen och badavdelningarna.

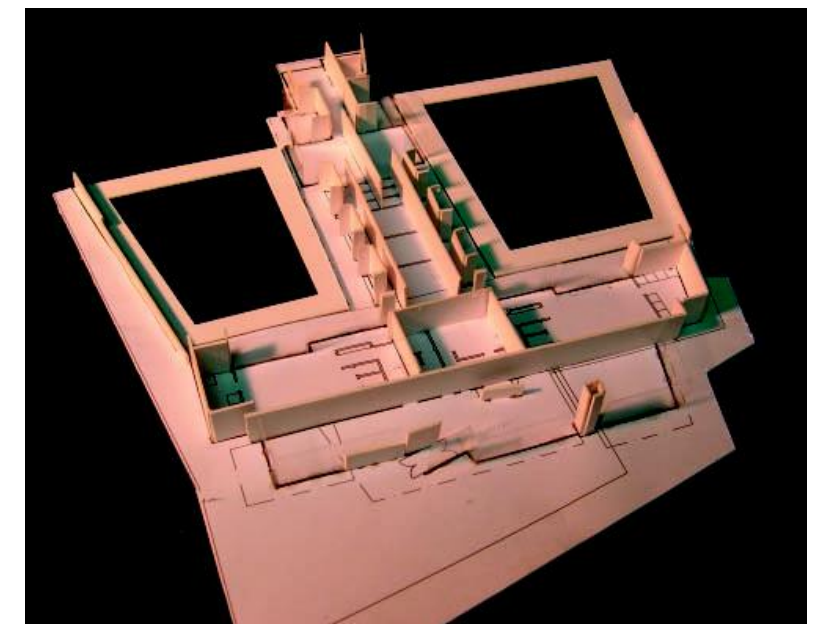
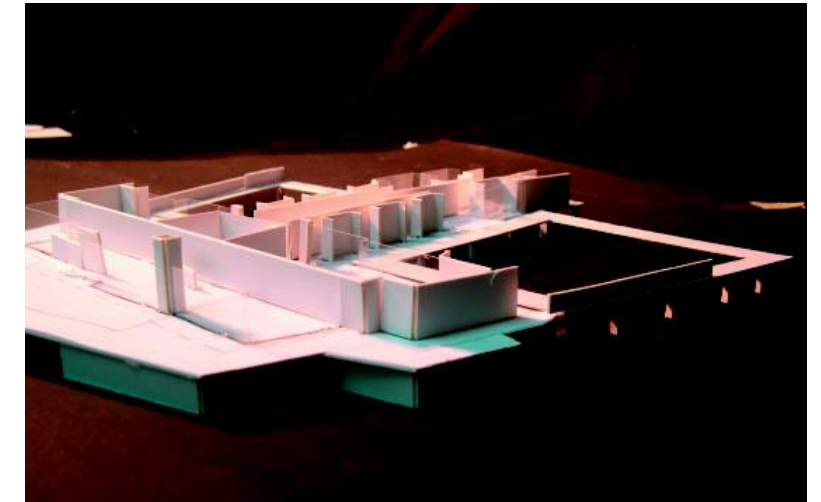
se knuttorget och strandpromenad

Från entrén och kaféet ska man ha utblick över Visby och kustremsan norrut.

Skissperspektiv slutet av april 2004

Skissmodeller 5 maj 2004.

Situationsplanen

Kallbadhuset

Badet är placerat så att när man kommer åkande från Hamnplan mot havet är siktlinjen fri. Vyn över badet får man då blicken rundar hörnet. Ett antal olika placeringar och vridningar av byggnaderna har undersökts men slutligen har badet placerats med sin långsida parallellt med strandpromenadens sträckning. Läget och vridningen kommer utav hur byggnaden upplevs från flera olika håll. En viktig aspekt har varit att byggnaden närmas utan att ett hörn hamnar rakt i promenadriktningen. Varken från piren eller då man promenerar längs strandpromenaden i norr.

Badviken

Utanför den remsa som markerar stadsstrukturens slut ligger badviken med sin fria form. Den pir som leder ut till kallbadhuset bildar tillsammans med kalkstensflak i olika lägre nivåer en skyddad badstrand. Stranden är norrvänd men de horisontella flaken ger bra solmöjligheter och kan ses som solterasser. Höjdskillnaden mellan nivåerna är 400 mm vilket ger en bekväm sitthöjd men också är lätta att ta sig upp för. Det finns också sluttande flak mellan nivåerna för att stranden ska vara tillgänglig för alla. Kalkstensflaken bildar med sina former platser för solbad. Närmast havet är det sandstrand.

Strandpromenaden

Strandpromenaden som börjar vid Kruttornet kopplas ihop med ett gångstråk i hamnen vilket i sin tur kopplas till ett gångstråk till hamnterminalen.

Väster om Almedalen och norr om badviken är marknivån högre än i Almedalen. Detta med anledning av de naturliga rev som skyddade Almedalen då den under medeltiden var hamn. Strandpromenaden går utanför denna gräsbevuxna förhöjning. Som en förlängning av detta anläggs en remsa i sitthöjd för att sära på strandpromenaden och den biltrafik som trafikerar Strandvägen. Remsan som består av en gräsmatta sträcker sig förbi den planerade kongresshallen och bildar ett avslut på stadsbebyggelsen.

Trafik

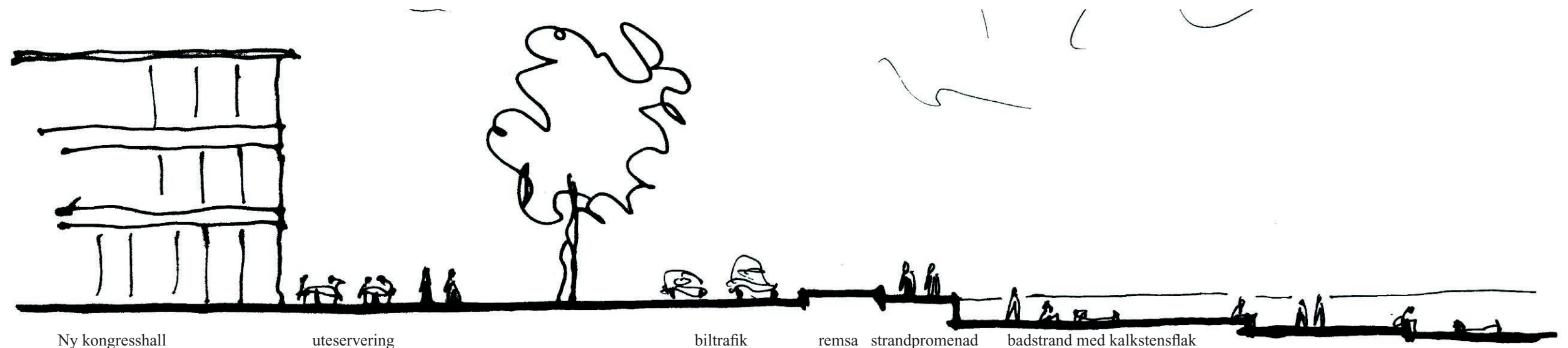
Parkeringsytorna väster om hamnplan tydliggörs som plats och är fortfarande möjliga att parkera på men kan även användas för andra ändamål. Marken intill sockersilon upplåts som plats där det är möjligt att parkera. Den stora asfaltsytan längst västerut på Hamnplan hålls fri från parkering då det är värdefullt att kunna ta den marken i anspråk för tillfälliga arrangemang likt det årligen återkommande tivolit. Konserter och marknader är ytterligare förslag på användningsområden för den ytan.

Förbi kongresshallen på dess västra sida löper Strandvägen. Som tidigare nämnts skyddas strandpromenaden av sin upphöjda gräsremsa. Genom markbeläggning markeras en yta framför kongresshallen som är till för fotgängare och uteservering.

Material

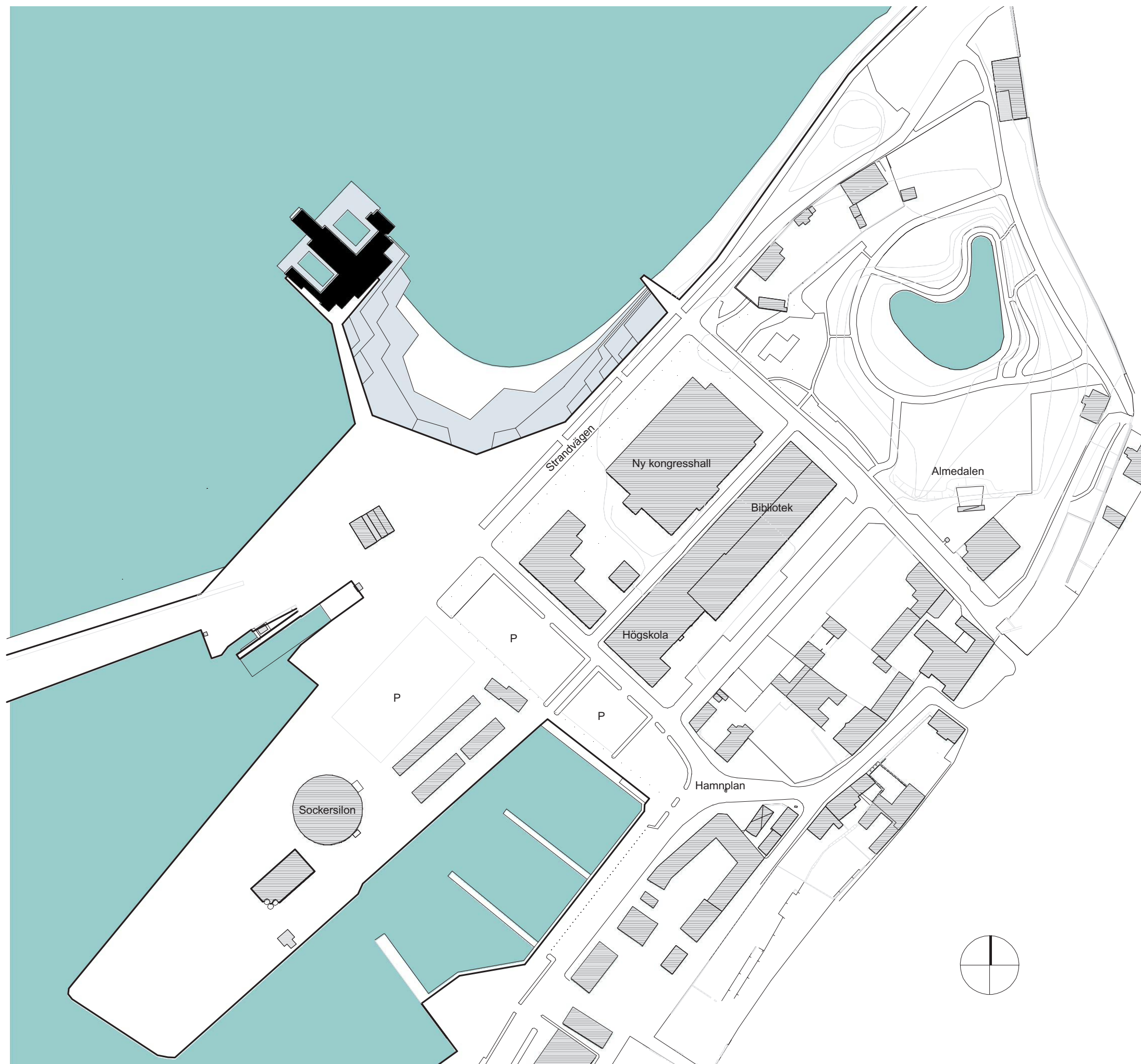
Strandpromenaden som även går över och bildar den översta nivån i badviken är gjord av ljus betong. Samma betong formar även remsan mellan strandpromenaden och Strandvägens biltrafik. Badstrandens flak består av slät kalksten. De kan liknas vid isflak i sitt uttryck. Havet möts av sandstrand. Sanden är ljus och finkornig likt den sand som många av Gotlands stränder har.

Strandvägen fortsätter vara belagd med asfalt. Även ytorna för parkering är asfaltsbelagda. Närmast kongresshallen läggs gatsten som markerar yta för fotgängare.

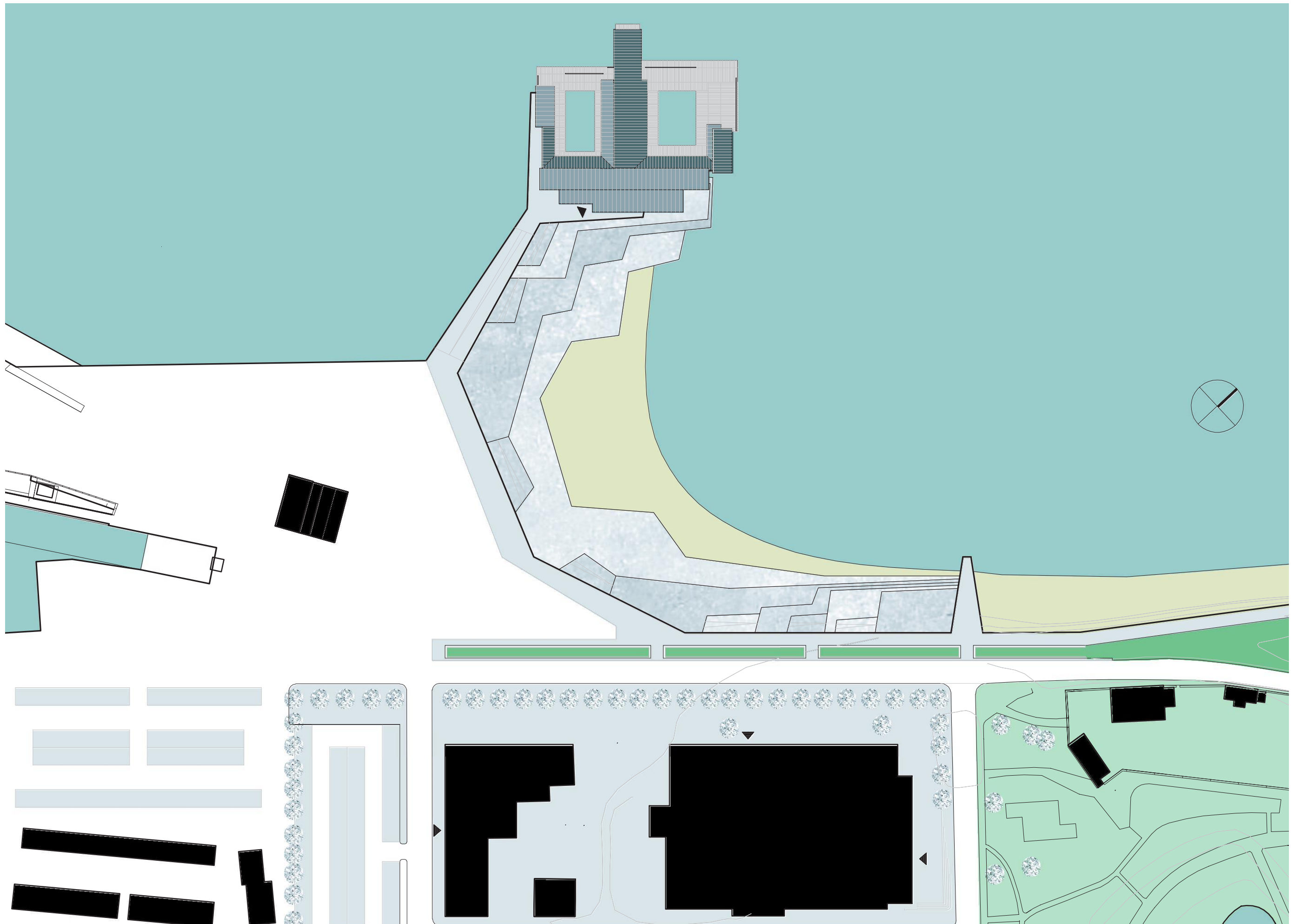

Situationsplan befintligt utseende skala 1:2000

Situationsplan skala 1:2000

Situationsplan skala 1:1000

Kallbadhuset

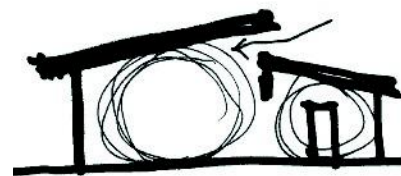
Utformning

Kallbadhuset vänder sig med kafédelen mot staden. Badfunktionen vänder sig mot havet. Inne på badet är det den fria havslinjen besökaren får i blickfånget. Horisonten där himmel och hav möts. Det finns två badavdelningar uppdelade på dam- och herravdelning. Vardera sidan har en bastu. Utöver det finns en bastudel som kan nyttjas gemensamt från de båda sidorna. Denna del är även möjlig att dela av och kan hyras ut.

Kaféet

Vänt mot staden erbjuder kaféet sina gäster en vacker vy över den medeltida stadskärnan. Den gemensamma entrén till kafédelen och badet gör att badbesökarna hjälper till att befolka kaféet. Det är samma reception/disk som servar de som vill betala för sitt badbesök som de som nyttjar kaféet.

Kaféet tar upp nivåerna från kalkstensflaken och inrättar sig i omgivningen. Där finns en öppen spis som tillsammans med den transparenta fasaden ger ett välkomnande intryck.

Omklädningsrummet

Från kaféet nås de respektive badavdelningarna. Det finns inga dörrar. Som skydd mot insyn står istället en halvhög väggskiva för ingången. Det gör att ljuset från badavdelningarna kommer in till serveringen. Efter att ha rundat skivan leder en gång besökaren mot bassängrummet. I gången finns en nisch som innehåller en sittbänk och skohylla. För att komma in i omklädningsrummet viker man av från gången. Då har bassängen och havet skymtats. I omklädningsrummet är förvaringsskåpen placerade så att de delar upp rummet i mindre rumsligheter. Rummet har överljus och tydliggörs genom den balk som spänner mellan toaletterna och duschrummet. Från omklädningsrummet har man bra utblickar över bassängerna samtidigt som känslan av omslutenhet och trygghet finns där. Ett antal pardörrar av glas leder ut till bassängerna.

Bastun

På dam- respektive herrsidan finns en bastu. I den byggnadskropp som sträcker sig ut mellan de båda avdelningarna finns längst ut en bastu för gemensamhetsbad. Denna bastu kan tillsammans med tillhörande relaxdel fungera som en separat enhet.

Rörelse

Inne på badavdelningarna sker den huvudsakliga kommunikationen utomhus men under tak. I skydd av taket finns sittnischer likt möbler i kommunikationsrummet. Det går även att ta sig till den gemensamma bastudelen invändigt. Mellan sittnischerna är det pardörrar i glas som sommartid står uppställda. Hela badanläggningen och kaféet kan öppnas upp och gränsen mellan ute och inne suddas ut.

Bassängrummen

De bryggor som bildar bassängerna har två nivåer. Nivåskillnaden är 400 mm och ger en bekväm sitthöjd. Bryggornas bredd ges av att det ska vara möjligt att ligga och sola på bryggorna men samtidigt kunna röra sig.

Uterummet kring badhuset

Längs den pir som löper utmed badhusets södra sida finns en bänk med ryggstöd i form av skärmtakets vägg. Väggens läge gör att den kommer vara solbelyst under nästan hela dagen. Härifrån har man utsikt över hamnen och längs kusten söderut. Höglint ligger i blickfånget.

Kaféet har sommartid möjlighet att expandera med uteservering på flaken. Serveringens storlek begränsas endast av kaféets kapacitet. Glasväggarna kan öppnas upp och hela serveringen kan ses som en uteservering med en del under tak.

Material

Badhuset är helt byggt i trä. Ytterväggarnas har en liggande panel som tar upp platsens horisontalitet. Taket är ett zink-plåttak i en grå kulör. Invändigt i omklädningsrummen är väggarna klädda med en stående vitmålad smal träpanel. Den stående panelen ger tillsammans med träpelarna kring bassängrummen byggnaden en resning. Nischerna är klädda med samma typ av panel som ytterväggarna bortsett från den “urgröpning” där man sitter. Den är likt inneväggarna klädd med en stående vitmålad panel.

Golvet inne i omklädningsdelarna och bastudelarna är kalkstensskivor. Bryggorna kring bassängerna är liksom ytterväggarna av trä som blir grått. Kafeéets golv är av betong lika den som piren är gjord av.

Den öppna spisen och skivorna som bildar entrén är av kalksten.

Samtliga fönster har träkarmar. Fönsterbanden i badhuset är vitmålade. Glaspartierna i kafeét är även de av trä men har samma gråton som fasaden.

Konstruktion

Byggnaden bärs av ett träpelarsystem i väggarna. Taket mot bassängerna bärs i ytterkant av runda svarvade träpelare. Grundläggningen i kafeét och omklädningsdelen är nedsänkt i betongen respektive kalkstenen. Den del av badhuset som sträcker sig ut över vattnet står på runda betongpelare.

Taket består av träbalkar som vilar direkt på pelarna. Balkändarna är synliga i fasaden. Taken ska upplevas som lätta skivor.

Detaljer

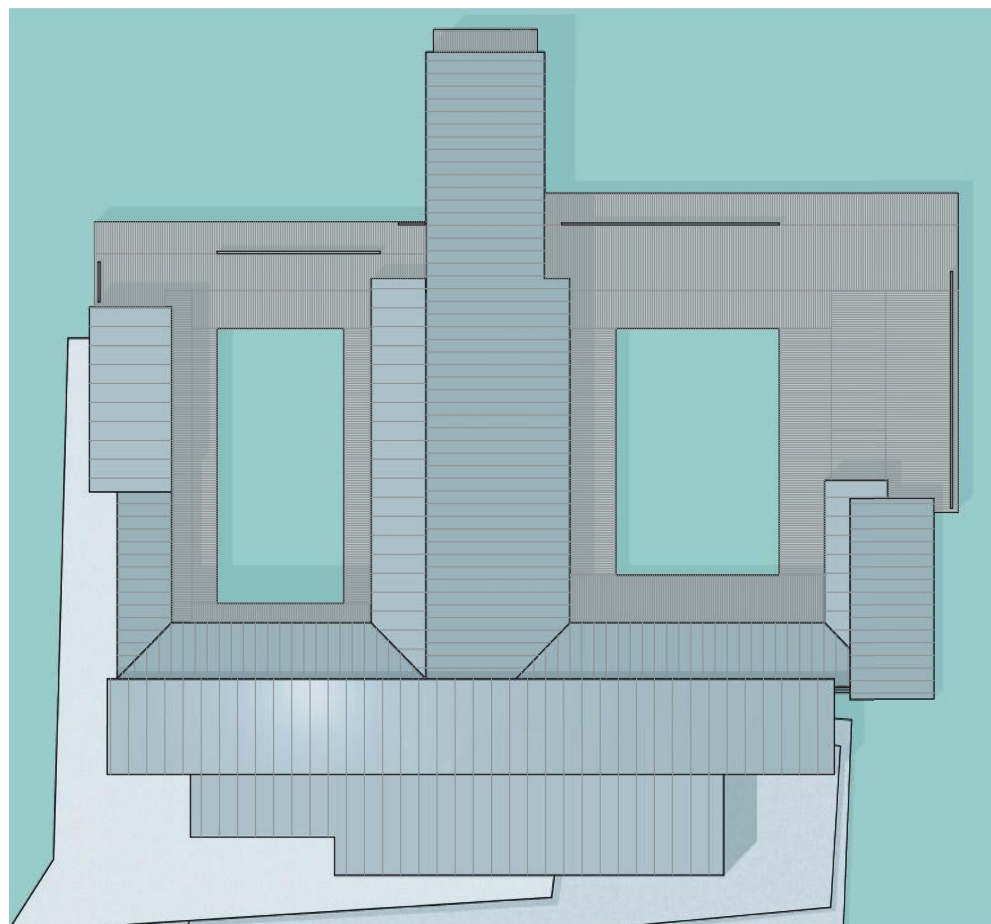
Ovanför nischerna sitter en infälld glasskiva. Tanken är att rummet ska upplevas sträcka sig mellan pelarraden och väggen mot mittkärnan. Den del av taket som är inomhus isoleras. Undertaket i kommunikationsstråket är sammanhängande. Den del som utgör klimatskydd isoleras. I den del av taket som bara är utvändigt fälls belysning in mellan panelen.

Mellan nischerna finns glasdörrar. De har en storlek som gör att de kan ställas upp och ryms inom måttet för nischernas bredd. Sommartid står dörrarna öppna och gränsen mellan inne och ute suddas ut.

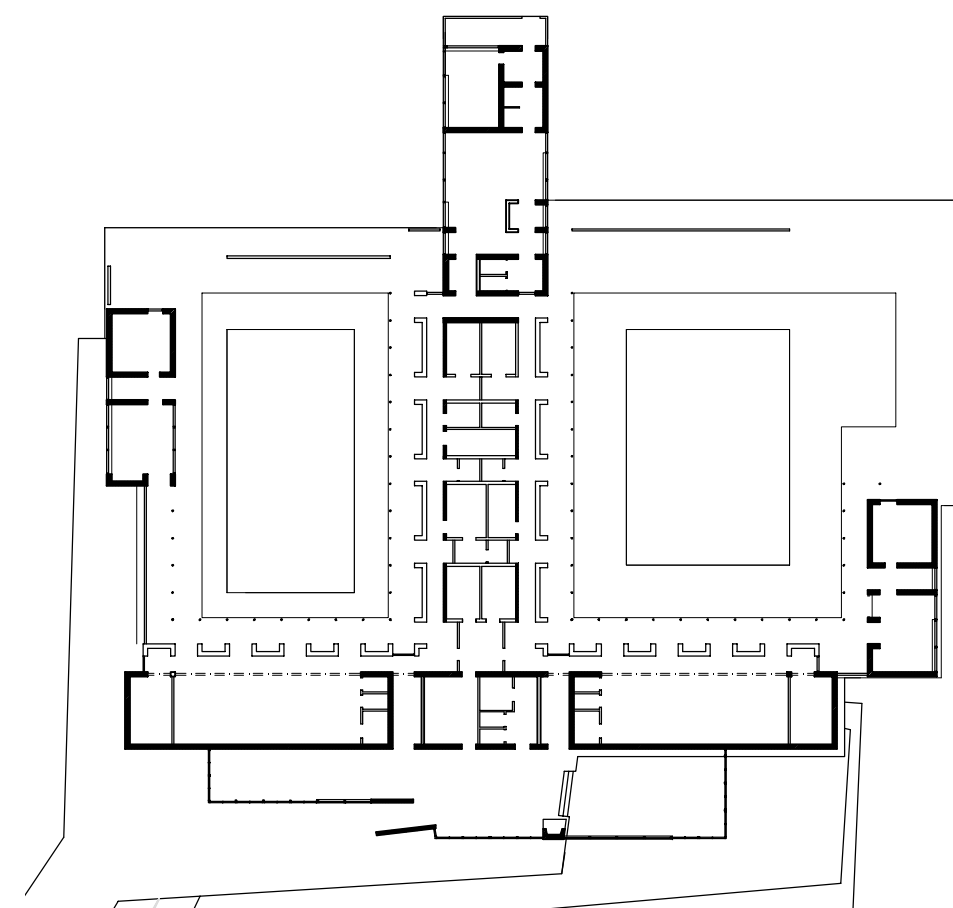
På insidan svaras dörröppningarna med olika funktioner såsom dricksfontän, solstolsförråd, toalett, kiosk och ingång till den gemensamma bastudelen. Väggarna är lättare och når inte ända upp till tak.

Inspirationskälla bostad ritad av Anders Landström

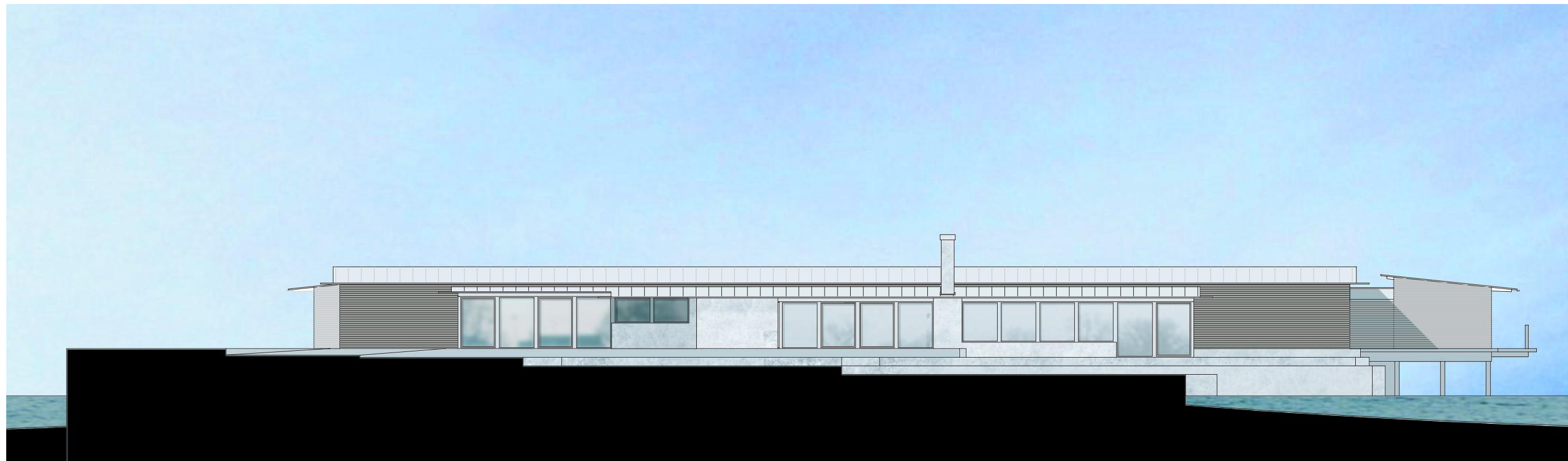

Takplan skala 1:500

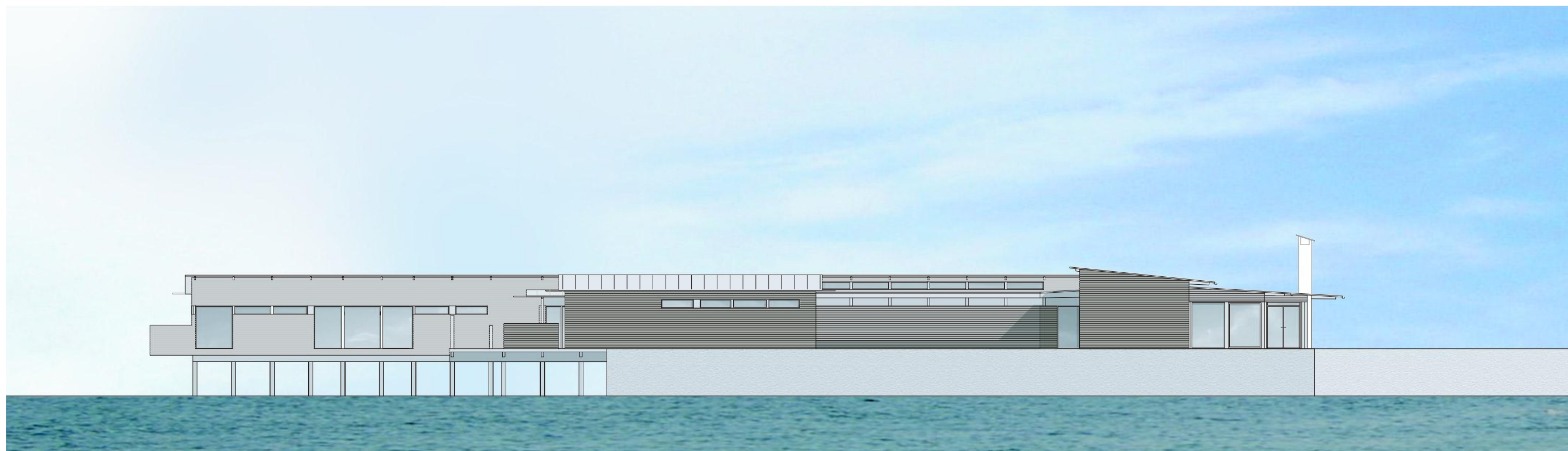

Plan med bärande delar skrafferade skala 1:500

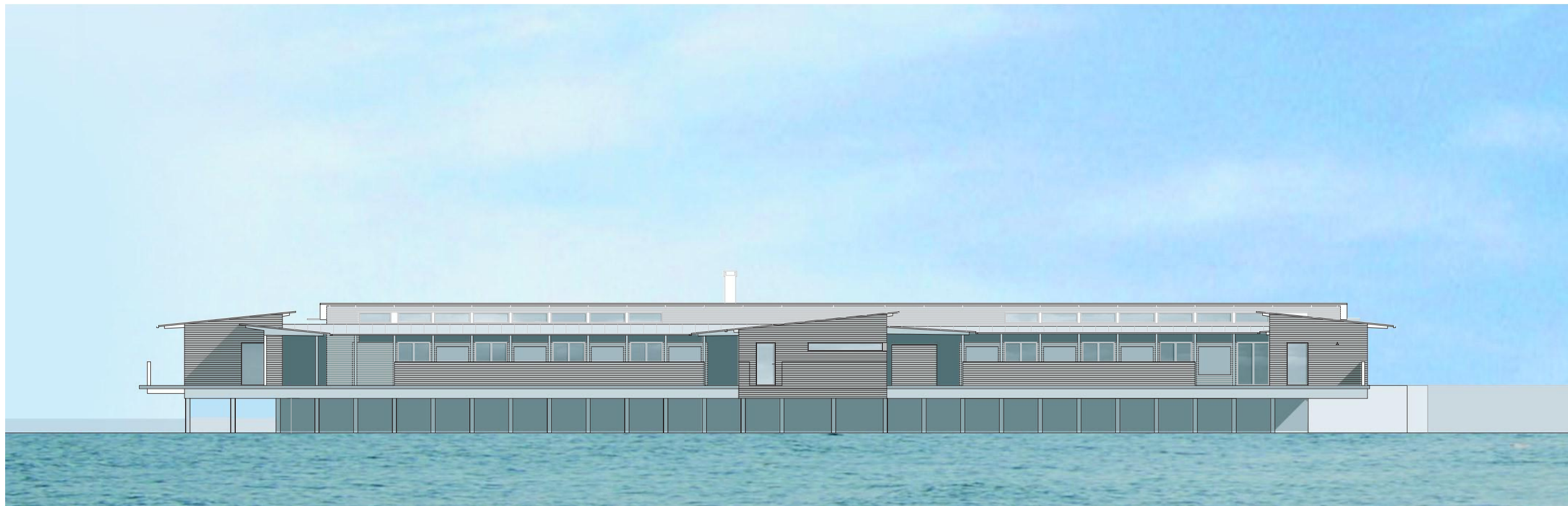

Fasad mot sydost skala 1:200

Fasad mot sydväst skala 1:200

Fasad mot nordväst skala 1:200

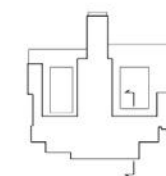

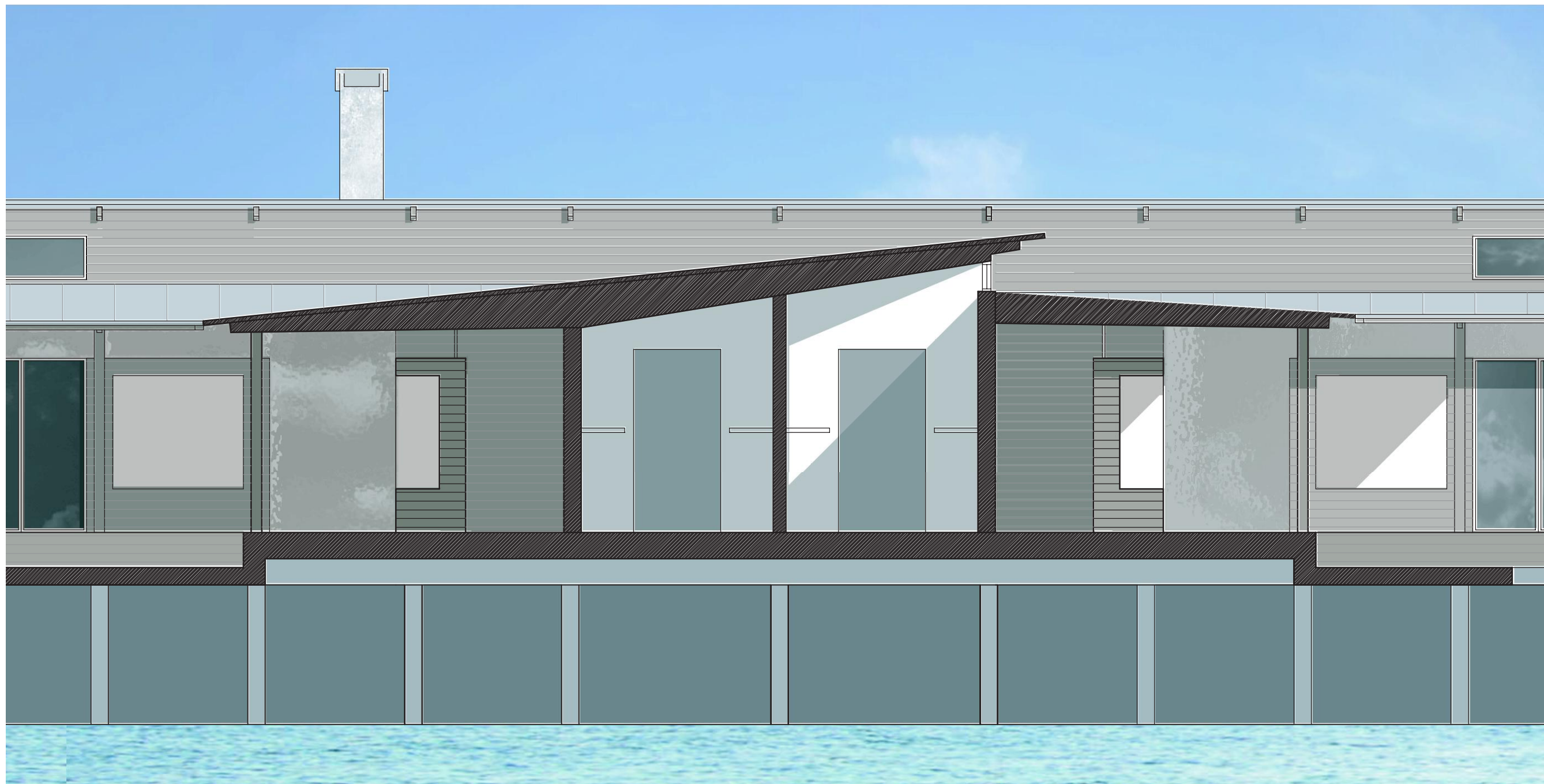
Fasad mot nordost skala 1:200

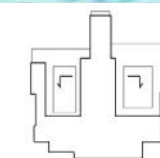

Sektion 1:50

Sektion 1:50

Rumsprogram och förutsättningar

De funktioner och rum som kalbadhuset ska innehålla är följande:

Entré och kafé

Entré i samband med offentlig kafédel

Kafé tillgängligt för allmänheten och som även ska kunna nyttjas då badhuset är stängt

Reception/kassa som betjänar kafé och badgäster

2 st WC och 1 st RWC för kafégäster

Badavdelningarna, 2 st

Passage med skoförvaring – skogräns

Omklädningsrum med plast för ca 80 st omklädnings-skåp

Solbryggor

Sittnischer

Utomhusdusch

Bastu

Relaxavdelning i anslutning till bastu

1 st dusch i anslutning till bastu

2 st WC och 1 st RWC i anslutning till omklädningsrum

5 st duschar i anslutning till omklädningsrum

1 st WC ute på badavdelningen

2 st dricksfontäner

Förvaring för solstolar

Förråd

Bastuanläggning för gemensamhetsbad

Bastu

Relaxdel

Pentry

Brygga

2 st duschar

2 st WC

Funktioner för drift och verksamhet

Kiosk som går att nå från båda badavdelningarna

Kontor

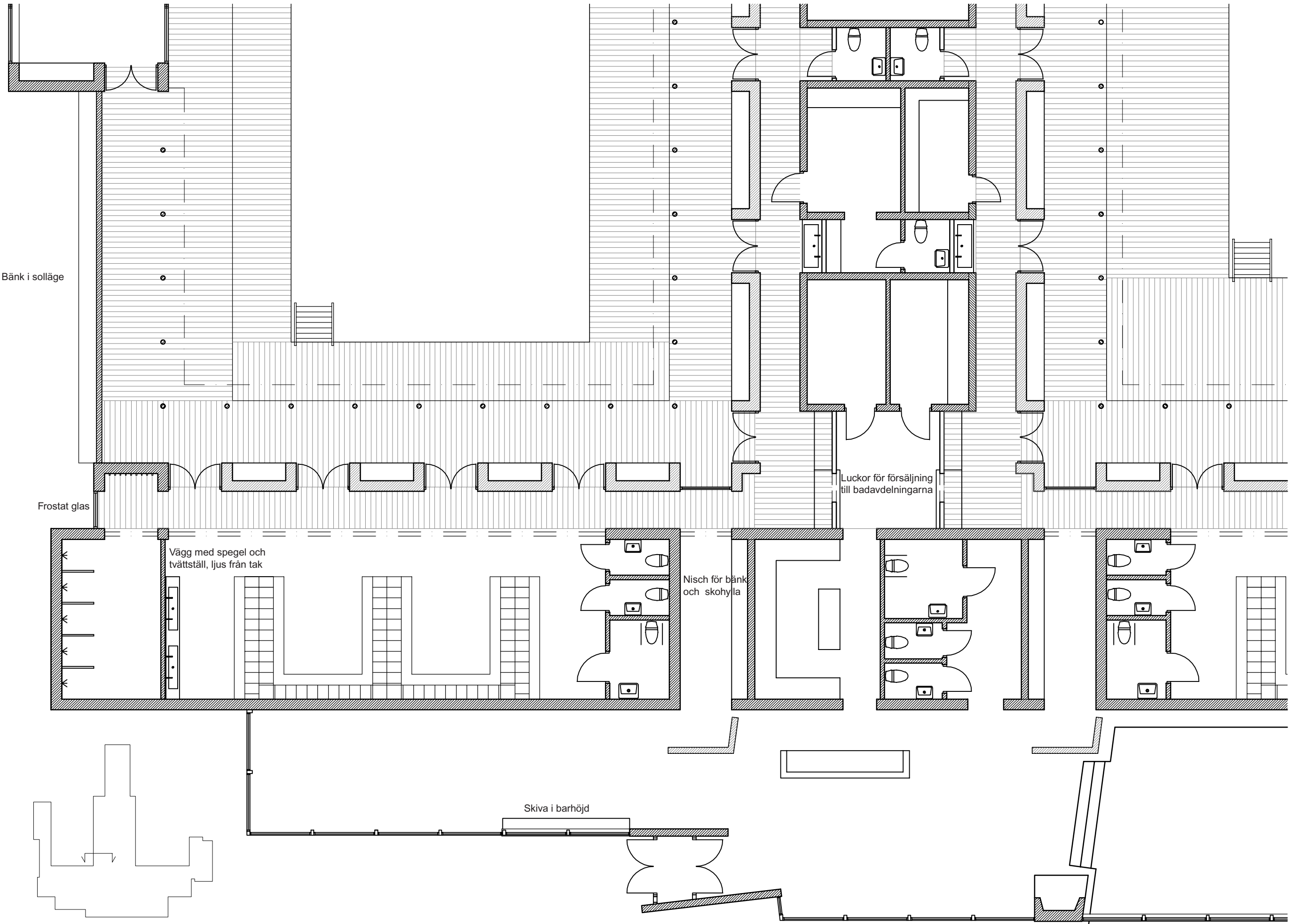
Kylrum för kafé och kioskvaror

Personalutrymme

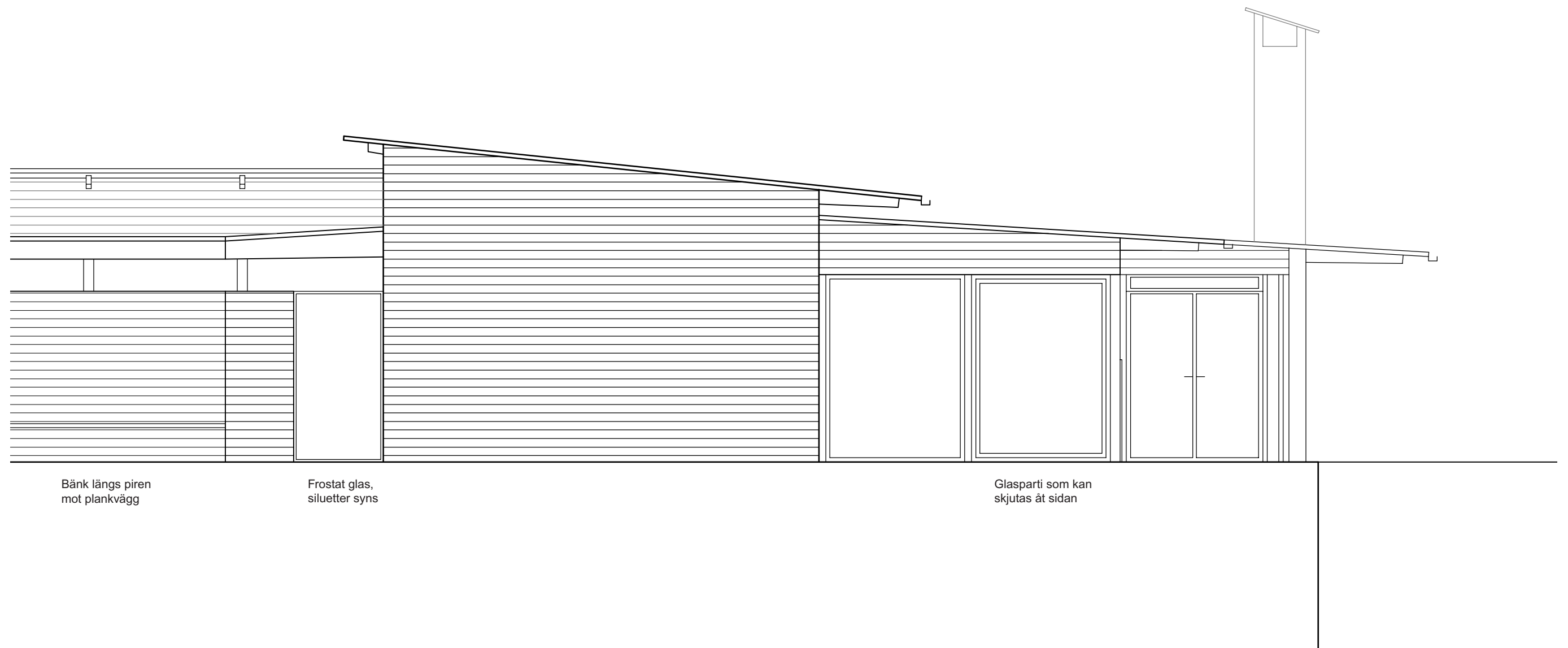
Städrum

Teknikrum

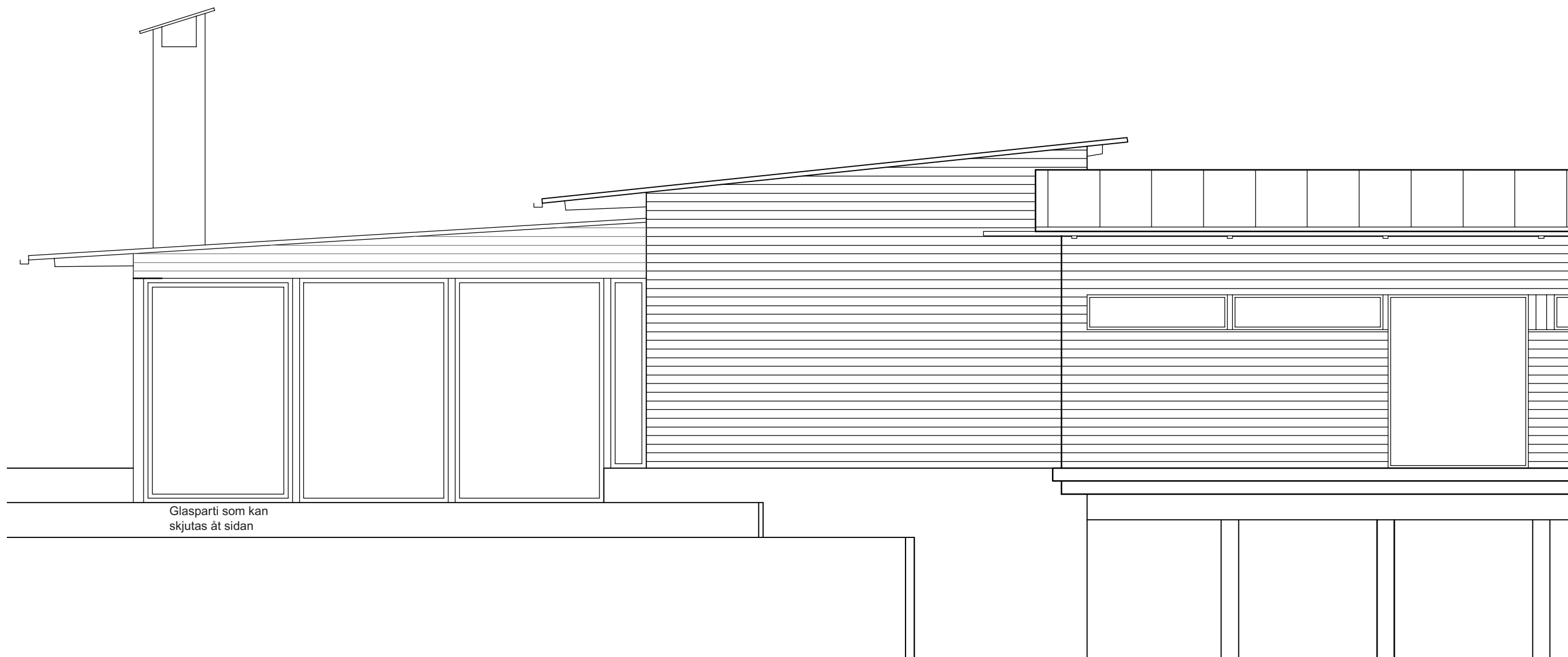
Kök

Del av plan skala 1:100

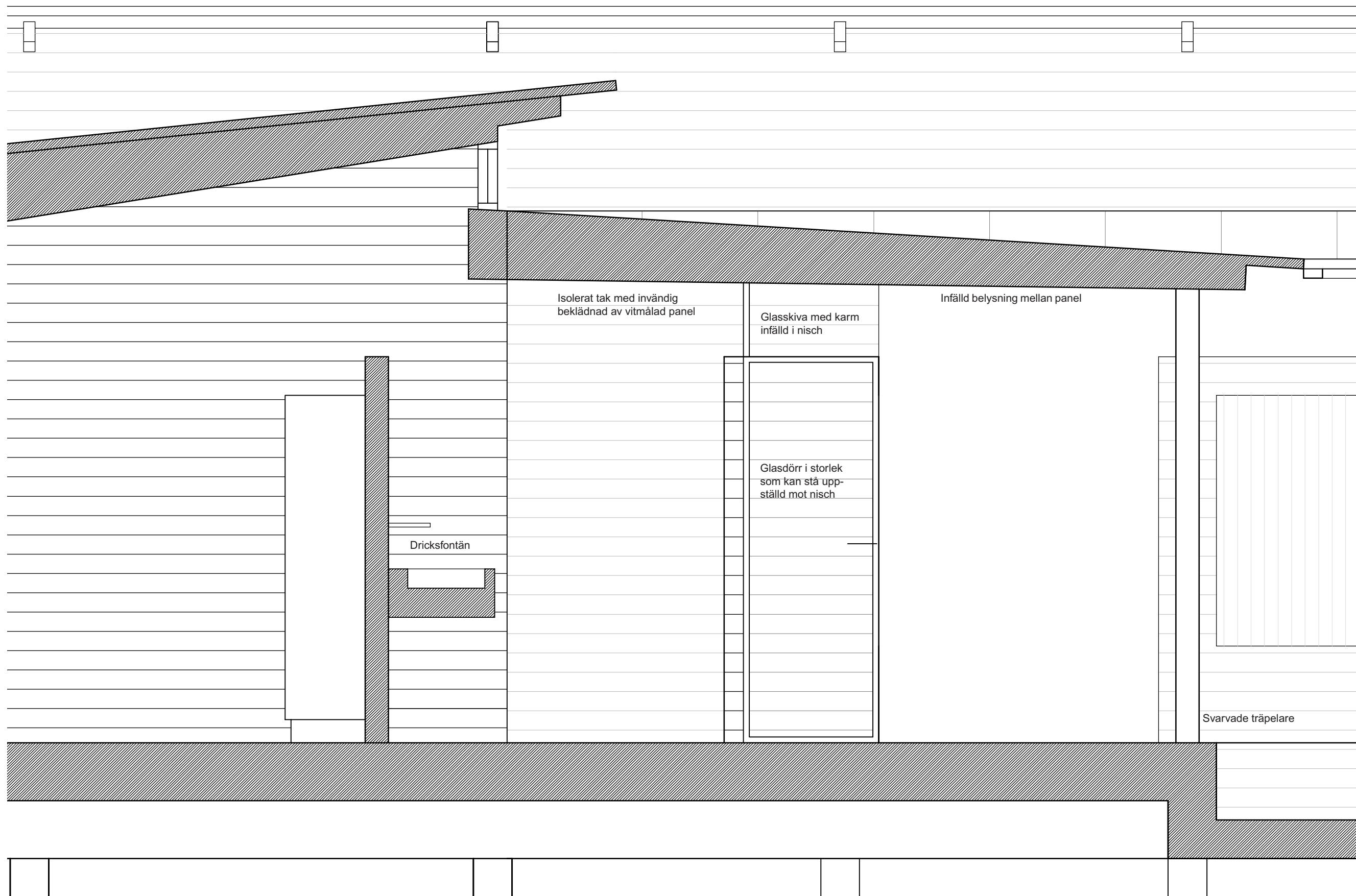

Del av fasad mot sydväst skala 1:50

Glasparti som kan
skjutas åt sidan

Del av fasad mot nordost skala 1:50

Vy kafé och entrésida

Vy badavdelning

Litteratur

Böcker

Kindblom Inga Badhus.Bad och badande före 1950, RAÄ Stockholm 1995

Jonsson Marita Visby världsarv, Byggförlaget, Stockholm 2000

Reisnert Anders,Pluntke Suzanne Ribersborgs Kallbadhus, Stadsantikvariska avdelningen Kultur Malmö 2000

Hallén Lars Bastur utformning och inredning, Byggförlaget 2002

Tidskrifter

Area nr 4 2001 sid 51-58

Byggmästaren nr 11 1933 sid 170-174

Arkitekten magasin nr 09 1999 sid 2-9

Övrigt

Arkitekturtävlingar nr 8 1998 Höskolan på Gotland

Arkitekturtävlingar nr 10 1999 Ny restaurang i Långedrag, Göteborg

Kongresshallen informationsskrift mars 2003, Gotlands kommun 2003

Visby hamn framtidsutredning koncept 2003-09-05, Gotlands kommun 2003